

Repliek openingsrede SH Luc Vanderputte OC 17/09/2021

Geachte Vergadering
Geachte Confrater
Beste Philip

1.

Mijn oprechte felicitaties voor uw indringende en constructieve redevoering. Zij getuigt van visie op, en grote betrokkenheid met het wel en wee van justitie, waarbij u originele en gedurfde stellingen niet hebt vermeden. In het noodzakelijk debat daarrond bieden uw inzichten absoluut een meerwaarde die mee kunnen leiden tot relevante oplossingen. Graag ga ik wat dieper in op 2 van uw stellingen: het lot van het onrechtmatig verkregen bewijs, en de al dan niet beïnvloeding van de strafmaat door de publieke opinie.

2.

Over het onrechtmatig verkregen bewijs:

Zowel Juristen als niet juristen hadden in een nog niet zo ver verleden moeite met de "procedurepleiter", nl. de advocaat die focuste op het ontdekken van procedurefouten met de ultieme betrachting het volledige strafonderzoek nietig te doen verklaren, en zo een vrijspraak te bekomen.

Er is inderdaad, te lang en te veel, onevenwicht geweest tussen de ernst (of precies het gebrek aan ernst) van de procedurefout aan de ene kant, en de zware gevolgen die deze fout veroorzaakte op het vlak van de procedure, aan de andere kant. Het aanvaarden van het Antigoon principe in de rechtspraak vertegenwoordigde een positieve kentering.

Uiteraard, geachte vergadering, is een advocaat verplicht procedurefouten op te werpen. De oorsprong van de voorgeschreven procedureregels ligt vanzelfsprekend in bescherming tegen willekeur. Wanneer de advocaat zou nalaten dit argument in te roepen, vult hij zijn opdracht slecht in, verdedigt hij zijn cliënt niet getrouw aan zijn wettelijke taak. Die taak van de advocaat ligt in partijdigheid: hij moet de belangen van zijn cliënt verdedigen. De rol van de advocaat is op dat vlak in essentie uiteraard verschillend van de rol van de magistratuur, de wetgever heeft het zo ook gewild.

Ik ben het met u eens mr. Daeninck dat het pijnpunt in deze discussie bij de wetgever ligt: als een wet een bepaald gevolg (een nietigheid van de hele procedure, of van een deel ervan bijvoorbeeld) voorziet n.a.v. een bepaalde procedurefout, kan de advocaat niet anders dan de fout op te werpen.

Ik waag me als niet-penalist niet aan een oordeel over uw stelling, mr. Daeninck, dat het alzo bereikte evenwicht inmiddels door de rechtspraak zou verlaten zijn, daarbij gebruik makend van een al of niet misbegrepen wetswijziging: in de hypothese dat zulks inderdaad het geval

is, hoop ik samen met u dat een noodzakelijk evenwicht snel kan gevonden worden, of zoals u bepleit: dat de rechtspraak, mede onder impuls van de balie, tot een redelijke oplossing komt.

3.

Aangaande uw tweede item, mr. Daeninck, de verwachtingen van de bevolking t.o.v. Justitie:

Ik ben van oordeel dat op het vlak van de strafmaat het standpunt van de publieke opinie an sich niet relevant is. Ik verklaar mij nader: de rechtspraak past zich automatisch aan, over de tijden heen, aan de evolutie van zeden en gewoonten, aan de evolutie van ethische normen . Die evoluties zijn inherent aan de processen die de beslissers (rechters) bewust of onbewust, zelf ondergaan in verloop van diezelfde jaren. Dat is iets anders dan dat rechters zwaarder moeten straffen *omdat* de vox populi vindt dat er zwaarder moet gestraft worden. Ik hoop, en denk, dat de zetel haar eigen redenen en motieven heeft om tot bepaling van de strafmaat te komen.

Wat is overigens die vox populi? Als haar stelling overeenstemt met de vaak ongenueanceerde standpunten die verspreid worden via sociale media, is die vox populi al helemaal geen relevant criterium voor de invulling van de strafmaat.

En eigenlijk, Mr Daeninck, durf ik te betwijfelen of de rechter actueel in haar oordeel een zwaardere bestraffing voorziet omdat zij als rechter verneemt dat de burger zulks verkiest.

4.

Geachte vergadering,

Mr Daeninck sprak zijdelings over de verhouding magistratuur/advocatuur in het kader van de Antigoon problematiek in het strafrecht. Graag ga ik op die relatie dieper in, waarbij ik het onderwerp breder wil schetsen over alle rechtbanken heen.

Ik wil volgende stelling verdedigen:

1. In hun streven naar een hoge kwaliteit van en binnen Justitie zijn Magistratuur en Advocatuur genoodzaakt om constructief samen te werken.
2. De onderlinge verstandhouding die daarvoor nodig is, bestaat ook grotendeels, de korpsen waarden elkaar, collectief en individueel.
3. Toch loopt het mank bij een minderheid, aan beide zijden van de balie.
4. Naar mijn oordeel is dit grotendeels terug te brengen tot een gebrek aan betrokkenheid enerzijds en aan hoffelijkheid anderzijds, eveneens aan de beide zijden van de balie

Ik verklaar mij nader : persoonlijk ben ik van oordeel dat de onderlinge verstandhouding en het wederzijds respect inderdaad over het algemeen positief zijn. Ook op het niveau van de korpsoversten is die verstandhouding naar mijn overtuiging in sterke mate constructief.

Zo vertoont bijvoorbeeld de recente samenwerking tijdens de coronacrisis hiervoor een duidelijke aanwijzing: zonder echte problemen zijn de zittingen in het voorbije anderhalf jaar toch vlot verlopen, is de rechtszoekende niet in de kou blijven staan.

Maar het blijft een terugkerend item waarmee helaas te veel advocaten worstelen, nl. dat zij zich in de relatie met de magistraat niet voldoende gerespecteerd weten. Dit volgt uit de vertrouwelijke gesprekken waarmee stafhouders regelmatig worden geconfronteerd. Die regelmaat maakt dat het relevant is, en naar mijn overtuiging ook wenselijk, om deze zorg te uiten .

Daarbij ga ik ervan uit dat ook menig magistraat zich stoort aan de houding van deze of gene advocaat.

Aan de advocatuur:

Als beroepsgroep zijn we zeker ook medeverantwoordelijk voor die deels gestoorde relatie:

willekeurige of laattijdige verzoeken tot uitstel van dossiers, laattijdige aankomst op zittingen, onvolledige stukkenbundels en dito besluiten neerleggen, het blijven te vermijden fouten die respectievelijk tot inefficiëntie & tijdverlies leiden. Het zou niet mogen zijn.

Collega's (medewerkers) naar de zitting sturen zonder dat zij voldoende kennis over de inhoud van het dossier meekrijgen, het zou niet mogen zijn.

In de verhouding naar onze eigen cliënt toe dienen we waakzaam te zijn: we dienen te nauwe contacten met hen te vermijden, het vertrouwen mag groot zijn, maar moet wel professioneel blijven. Het is uiteraard niet verboden met een cliënt bevriend te raken, maar we dienen kieskeurig te zijn. Zeker met cliënteel in het strafrecht is dubbele waakzaamheid geboden. We dienen er zorg voor te dragen onze onafhankelijkheid (één van onze voornaamste deontologische verplichtingen) niet te verliezen. Het is o.a. precies voor die onafhankelijkheid dat de cliënt ons raadpleegt, ons vertrouwt. Te nauw contact bemoeilijkt de invulling van onze essentiële deontologische plichten, het vertroebelt zo ook onze relatie met de magistratuur. Dat zou niet mogen zijn.

Het gebeurt, en opnieuw in het strafrecht, dat advocaten zich ter verdediging van een cliënt laten beopdrachten door derden, en daarbij de instructies van deze laatsten volgen: het zou niet mogen zijn. Uiteraard is zulks uit den boze, en opnieuw omwille van onze verplichting tot onafhankelijkheid. Zeker voor jonge advocaten met weinig ervaring is dit niet altijd vanzelfsprekend, stagemeesters dienen hierop scherp toe te zien, alsook de stageopleiding.

Naar de zetelende magistraat toe:

Is het aanvaardbaar dat in een debat over een eventuele voorlopige hechtenis waar een bewijsstuk voorligt dat de voorgeleide volledig vrijpleit, de rechter weigert het document zelfs maar in te zien, en deze persoon vervolgens onder aanhoudingsmandaat plaatst, los van het feit overigens dat deze persoon een advocaat is?

Het zou niet mogen zijn dat een rechter in zijn communicatie ter zitting denigrerend, cassant optreedt ten overstaan van rechtszoekenden, ten overstaan van een advocaat.

Het zou niet mogen zijn dat rechters bij verhoor van partijen, al of niet minderjarigen, zich ongeïnteresseerd gedragen, i.p.v. de vanzelfsprekende empathie & hoffelijkheid te vertonen.

Het zou niet mogen zijn, dit alles, maar het gebeurt onder ons, vandaag.

Dat zulks in de grote minderheid van het aantal rechtsdossiers plaats vindt, is een geruststelling voor de zeer vele magistraten die plichtsbewust en met veel kwaliteit en toewijding hun taak vervullen, maar is op zich geen excuus, noch een verzachtende omstandigheid.

5. Geachte magistraten, geachte confraters,

Het zijn zulke houdingen die niet alleen de kloof tussen magistratuur & advocatuur, maar ook deze tussen magistratuur & de rechtszoekende vergroten. Naar mijn overtuiging wordt deze scheefgroei veroorzaakt door een gebrek aan betrokkenheid & een gebrek aan hoffelijkheid, aan beide zijden van de balie.

Betrokkenheid voor de magistraat ligt in de bereidheid te luisteren naar hetgeen de rechtszoekende wenst te stellen, en naar hetgeen de advocaat wenst te pleiten.

Betrokkenheid vooral om ... te trachten het aan die rechter voorgelegde probleem op te lossen, en het niet voor zich uit te schuiven.

Zulke betrokkenheid zal van de rechter soms snellere reactie vragen, minder formalisme, soms bijkomend werk: met de juiste ambitie om de wettelijk toebedeelde taak in te vullen mag dit niet te veel gevraagd zijn. *De rechtszoekende heeft immers recht op dienstverlening van justitie: nl. voor zijn/haar probleem (groot of klein) een oplossing bekomen, soms ook sneller dan volgens de gewone procedureregels als dit objectief verantwoord is.*

En over hoffelijkheid in hoofde van de magistraat:

te vaak nog dient de advocaat helaas vast te stellen dat sommige rechters het niet opbrengen om als gelijke tot gelijke te communiceren, tot de rechtszoekende, tot de advocaat.

Vandaag nog voelt de advocatuur zich bij een aantal magistraten te kort gedaan, miskend in zijn taak. En erger: voelt de rechtszoekende zich niet gehoord.

De beste magistraat is niet beter dan de beste advocaat, de slechtste advocaat is niet slechter dan de slechtste magistraat.

Is het de macht waarover die magistraten beschikken die hen ertoe brengt de principes van respect te negeren?

Luisterbereidheid en respect behoren nochtans ook tot de deontologische verplichtingen die in de Gids voor de Magistraten (verankerd in de wet sinds 2019) vermeld staan.

En eigenlijk ligt dit ruimer: Prof. Eric Lanckswert van de UHasselt verwijst in zijn recent handboek "Juridische Beroepsethiek 2.0" naar de voor iedere jurist noodzakelijke beroepsethiek om te stellen dat het niet is omdat een jurist zich volledig aan zijn deontologie houdt dat deze zijn job goed doet: hij vernoemt o.m. bezieling, gedrevenheid, doortastendheid. En vanzelfsprekend geldt zulks opnieuw voor de beide zijden van de balie.

In zijn verhouding tot de magistratuur houdt de betrokkenheid van de advocaat in dat hij de magistraat ernstig neemt: dus intellectuele eerlijkheid vertoont naar de zetel en het parket in zijn conclusies en pleidooi.

En vanzelfsprekend is een advocaat in alle omstandigheden respect verschuldigd aan beide korpsen, ter zitting en daarbuiten. Verbale agressie tegenover hen hoort daar niet bij, al zeker niet tegen de persoon van de magistraat. Het is perfect mogelijk voor de advocaat, en uiteraard deontologisch conform, om met stelligheid zijn punt te maken in zijn juridisch technisch betoog, en daarbij zelfs zijn stem te verheffen. Hoffelijkheid blijft het codewoord.

Geachte magistraten, geachte confraters: communiceren, handelen vanuit een negatief beeld of ingesteldheid naar de andere beroepsgroep toe is voor geen enkele van die groepen aanvaardbaar: ieder korps, de staande magistratuur, de zetelende én de advocatuur, heeft te veel maatschappelijke verantwoordelijkheid te dragen om in die sfeer te handelen. Enige nederigheid bij het invullen van onze respectievelijke taken past: de nederigheid om te blijven inzien dat *dienstbaarheid voor de rechtszoekende* cruciaal is. Rechtszoekenden doen beroep op een professional – magistraat/advocaat - en mogen dus verwachten dat zij terecht komen bij een persoon met de vereiste kennis, toewijding, verantwoordelijkheid, en ... betrokkenheid.

Respect voor elkaar, van korps tot korps, van persoon tot persoon over de korpsen heen, is essentieel, is vanzelfsprekend.

6.

En zoals al gezegd, geachte vergadering, de meerderheid binnen de korpsen gedragen zich uiteraard als professionals in hun job en in hun verhouding naar de leden van de andere korpsen.

Laat ons ons gemeenschappelijk kind JUSTITIA (soms zorgenkind) koesteren, nl. als een onafhankelijk functionerende instelling die tot hoofddoel heeft het recht te handhaven, en daarin *ten dienste staat van de rechtszoekende*.

We kennen allen te veel regio's waar justitie niets anders is dan een onderdeel van de uitvoerende macht, al of niet democratisch verkozen, landen waar advocaten en rechters alleen maar kunnen dromen over de vrijheden waarover wij garantie genieten. Maar het is niet omdat we ons hier bewust van zijn, dat we niet moeten trachten ons te verbeteren. Dit laatste is vanzelfsprekend de betrachting van mijn betoog.

Vandaag zien we meerdere gunstige evoluties die ook binnen justitie hoop geven: louter als voorbeeld geef ik graag mee dat de magistratuur na vele jaren van twijfel en interne obstructie de werklastmeting voor al haar afdelingen grondig heeft geanalyseerd en thans ook ingevuld. Binnen kort zullen de resultaten ervan bekend worden. De hoop lijkt dan ook gerechtvaardigd dat te velde de gepaste aanpassingen zullen volgen.

Ook de doorbraak van het parket in het Sky ICC-dossier, met het kraken van cryptofonen als communicatiesysteem, wordt door ieder jurist toegejuicht.

Onze gezamenlijke pogingen om justitie te digitaliseren mogen dan nog niet volledig lopen zoals we het zouden wensen, maar feit is dat de inspanningen over de korpsen heen ernstig zijn, vooruitgang wordt geboekt. Ik denk dat we uit het verleden moeten leren dat afzonderlijke projecten lanceren, naast elkaar, uit den boze is. De ontwikkelingen van de laatste maanden stemmen mij hoopvol.

Het zijn tekenen die bewijzen dat we niet naïef zijn als we wantoestanden trachten weg te werken, systemen binnen justitie willen verbeteren.

Zo voegde de wet van juni 2018 bijvoorbeeld artikelen 1738 tot 1747 toe in het Gerechtelijk Wetboek, m.n. over het collaboratief onderhandelen: deze nieuwe oplossingstechniek is het gevolg van een beslissing in 1985 van een individueel advocaat in de VS om niet meer naar de rechtbank te trekken met de geschillen van zijn cliënten, en die enkele confraters kon overtuigen om aldus te handelen. Dat deze nieuwe methode van conflictaanpak ondertussen wereldwijd in meerdere rechtssystemen wetgevend verankerd is toont aan dat we de sterkte van vernieuwing niet moeten onderschatten. Dat deze Amerikaanse advocaat sympathieën had voor het boeddhisme is alleen maar een *fijn fait divers*.

8.

Tot slot, aan de Limburgse confraters:

Mag ik een laatste woord tot jullie richten. Graag zeg ik dat onze balie er kwalitatief mag zijn, er kwalitatief staat. In mijn functie van stafhouder mag ik me overwegend verheugen in positivisme, ernst en correctheid van de leden van de Limburgse balie. We gaan het hier niet over de uitzonderingen hebben.

Toch graag enkele warme aanbevelingen:

We gedragen ons best niet zelfgenoegzaam, we blijven best ambitieus. Ambitie om het beste van onszelf te geven in onze vertrouwensrelatie tot onze cliënt. Ambitie om ons daarbij te blijven bijscholen, ambitie een meerwaarde voor onze cliënt na te streven.

Ambitie om te durven nadenken over alternatieve invulling van ons advocatenberoep: niet alleen de rechtbank-advocaat, maar ook de raadgever, bemiddelaar, en niet alleen de klassieke geschillen, maar ook onontgonnen terreinen van bijstand. Ambitie ook op digitaal vlak: we dienen te trachten te voorkomen dat we blijven stilstaan ten opzichte van concurrerende beroepsgroepen.

Deze ambitie om alternatief na te denken over ons beroep en daarnaar te handelen, ieder in zijn/haar context, zal onszelf op termijn geen windeieren leggen. En evenmin onze beroepsgroep: weet dat andere beroepsgroepen, al of niet juridische, ons beconcurreren (bedrijfsjuristen/notarissen/gerechtsdeurwaarders/fiscalisten/bedrijfsrevisoren/accountants ...), Zij denken zelf ook na en lobbyen om een deel van de advocatenkoek te bemachtigen. Daarbij trachten zij tevens de wettelijke voorrechten die tot vandaag exclusief aan de advocatuur zijn voorbehouden, voor hun beroepsgroep in te palmen (denk aan pleitmonopolie, denk aan strafrechtelijke bescherming van ons beroepsgeheim). Weet dat velen ons ook dit laatste benijden.

Bij deze uitdagingen is het uiteraard de ambitie van het bestuur van Balie Limburg, en m.n. de leden van haar Raad van Orde, om jullie bij te staan, samen overigens met de OVB.

9.

Geachte vergadering, beste magistraten, beste confraters, u hebt begrepen dat wanneer ik scherpe woorden sprak naar beide zijden van de balie, het niet als responsabilisering bedoeld is, wel als een poging tot kwaliteitsverhoging van onze onderlinge relaties, een aanzet tot wederzijdse reflectie om onze zo noodzakelijke samenwerking tot invulling van een betere Justitie te optimaliseren. Ik blijf hierin geloven, hopelijk samen met u allen.

Luc Vanderputte